

BALKAN

26. maj 2004.

str. 6

POGLED IZ HAGA

PRAVIČNE I NEPRISTRASNE OPTUŽNICE

Međunarodni sud se često optužuje da je pristrasan jer optužuje pojedince isključivo na osnovu njihove etničke pripadnosti. Interesantno je da se ovaj isti prigovor čuje u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i na Kosovu, kao i u Srbiji, kada Međunarodni sud izda optužnice protiv građana iz tih krajeva.

Međunarodni sud ne podiže optužnice protiv pojedinaca na osnovu njihove etničke pripadnosti. On podiže optužnice isključivo na osnovu dokaza. Proces podizanja optužnica osmišljen je tako da osigura nepristrasnost i garantuje da se pojedinci ne optužuju bez dokaza.

Glavni tužilac Međunarodnog suda ne nalaže pokretanje istrage o delima jednog određenog pojedinca. Tužilac nalaže istragu zločina. Timovi Tužilaštva, koje čine istražioci, pravnici i analitičari iz više od desetak različitih zemalja, uzimaju izjave svedoka i provode forenzičku analizu mesta zločina kako bi utvrdili ko su direktni počinioci zločina, i kojim vojnim, policijskim ili paravojnim jedinicama pripadaju.

Pravnici i analitičari proučavaju komandnu strukturu tih snaga u skladu sa domaćim zakonima kojima se one rukovode. Oni otkrivaju pojedince u komandnom lancu iznad direktnih počinitelja i intervjuišu svedoke, analiziraju dokumente, u nekim slučajevima i presretnute telefonske razgovore, izjave osumnjičenih date u javnosti i druge dokaze kako bi utvrdili da li su ovi učestvovali u zločinu i na koji način, tj. da li su pojedinci u lancu komandovanja planirali, naredili, pomogli ili poticali činjenje zločina, odnosno da li su znali za zločine a nisu učinili ništa da ih spreče.

Tokom čitavog istražnog postupka, pravnici razmatraju prikupljene dokaze. Oni su ti koji tužiocu daju preporuku ko bi trebao da bide predmet istrage. Istraga protiv nekog pojedinca formalno se otvara tek nakon što tužilac pregleda dokaze i uveri se da postoji dovoljno indicija da bi se opravdalo ulaganje sredstava koja velike istrage zahtevaju.

Nakon što pravnici Tužilaštva utvrde da za to postoji dovoljno dokaza, oni počinju sa pripremanjem optužnice. Ta optužnica, zajedno sa dokaznim materijalom na kojem se zasniva, podnosi se na razmatranje grupi pravnika Tužilaštva koji na njoj *nisu* radili. Cilj ovakvog pregleda optužnice jeste da se dobije nezavisna procena kvaliteta dokaza, tj. da se utvrdi da li postoji osnovana sumnja da je optuženi počinio zločine za koje se tereti i samim tim osnov da se on dovede pred Sud da odgovara po tim optužbama (tzv. predmet *prima facie*), kao i da li će ti dokazi biti dovoljni da se izrekne osuđujuća presuda u nedostatku protivdokaza odbrane. Bitan element ovakvog pregleda optužnice je i rasprava o eventualnim slabostima dokaza i mogućim argumentima odbrane.

Grupa koja je pregledala optužnicu svoje preporuke podnosi direktno tužiocu. Ona ponekad preporučuje tužiocu da *ne* potpiše optužnicu. Ukoliko se utvrdi da ne postoji

dovoljno dokaza, tužilac u nekim slučajevima vraća optužnicu na daljnju istragu, a u nekim slučajevima okončava istragu bez podizanja optužnice. Tužilac će potpisati optužnicu tek onda kada se uveri da postoji dovoljno dokaza koji ukazuju na odgovornost optuženog.

Potpis tužioca na optužnici ne znači da je optužnica stupila na snagu. Tužilac mora optužnicu i dokaze na kojima se optužnica zasniva, tzv. popratni materijal, dostaviti jednom od 16 stalnih sudija, koji dolaze iz šesnaest različitih zemalja, a koji su u potpunosti nezavisni i ne učestvuju u istrazi Tužilaštva. Sudija pregleda optužnicu i potvrđuje je samo onda kada se uveri da popratni materijal potvrđuje da protiv optuženog postoji osnovana sumnja u vezi sa svim tačkama optužnice.

U tu svrhu, sudija može tražiti dodatne dokaze, može odbaciti određene optužbe ili odbiti da potvrdi optužnicu. Da bi optužnica bila potvrđena, tužilac ne mora podneti *sve* dokaze koje ima protiv optuženog, već samo one koji ukazuju na to da postoji osnovana sumnja da je optuženi počinio zločine kojima se tereti. Onda kada je sudija potvrdi, optužnica postaje zvanični dokument Suda.

Sve optužnice koje su do sada podignute od strane Međunarodnog suda prošle su kroz ovaj proces. U aprilu ove godine, Međunarodni sud je izvršio izmene i dopune svojih pravila čime je uveden još jedan korak u procesu potvrđivanja optužnica. Pre nego što se optužnica preda sudiji na potvrdu, predsednik i potpredsednik Međunarodnog suda, obojice sudije Suda, zajedno sa predsedavajućim sudijama sva tri pretresna veća pregledaju optužnicu kako bi utvrdili da li se optužnica odnosi na osobe na najvišim položajima za koje se sumnja da snose najveću odgovornost za zločine u nadležnosti Međunarodnog suda.

Bez obzira da li je reč o optužnici protiv policijskih i vojnih generala Sretena Lukića, Vlastimira Đorđevića, Nebojše Pavkovića i Vladimira Lazarevića, optužnici protiv hrvatskog generala Ante Gotovine, ili vođe Oslobođilačke vojske Kosova Fatmira Ljimaja, sve one su bile predmet nezavisne analize Tužilaštva i svaku je potvrdio jedan od sudija Međunarodnog suda. Sve te optužnice poduprte su dokazima koje su pohranjeni na sudu i koji se optuženom daju nakon što doputuje u Hag.

Činjenica da je Međunarodni sud izdao optužnice protiv mnogih optuženih koji nisu srpske nacionalnosti - uključujući i najviše funkcionere kao što su hrvatski generali Ante Gotovina, Ivan Čermak i Mladen Markač, bivši funkcioneri Herceg Bosne Dario Kordić, Jadranko Prlić i Milivoj Petković, bosanski generali Enver Hadžihasanović, Mehmed Alagić i Sefer Halilović, kao i vođa Oslobođilačke vojske Kosova Fatmir Ljimaj - jedan je od pokazatelja da je proces podizanja optužnica pravičan i nepristrasan.

Outreach Programme

outreach@icty.org